

1956 DEC 8

244

## Hős hazafiak emléke

1944. november 22. Sötét, végtelenül sötét az éjszakai utca. Valahol délen fel-felvilan a szovjet ágyúk torkolatúze és utána felhangzik a távoli moraj.

... Az Operaház előtt, az elsötétített utcán két autóbusz áll. Kakastollas, karszalagos csendőrök veszik körül, a »Nemzeti Számonkérőszék« tagjai, méltó társai Hitler SS-legényeinek. Csendőrök jönnek ki a szembenlévő házból, foglyokat hoznak. Az autóbusz lassan megtelik. Kik ezek a foglyok? Hazafiak, katonák, akiket az elmúlt hónapok és különösen az elmúlt hetek rémségei döbbsentettek rá arra, hogyha nem cselekszenek, akkor az a rendszer, amelynek eddig hívei voltak, sírba döntheti az egész nemzetet.

A két sötét autóbuszban magasrangú katonatiszteket szállítottak a Margit körüti katonai fegyháza, katonatiszteket, akik kapcsolatot keresve és találva az illegális kommunista párt által vezetett Magyar Fronttal, létrehozták annak katonai vezérkarát és fegyveres felkelést készítettek elő. A csoport katonai vezetője Kis János altábornagy volt, egy nyugalmazott, egyik lábára béna katona. Nagy Jenő vezérkari ezredes a szervezkedés vezérkari főnöke volt, Tartsay Vilmos pedig a szervezkedés szétágazó szárait tartotta a kezében.

**Ezek a katonák** egészen október tizenötödikéig hittek abban, hogy Horthy maga is békét akar kötni és csak a megfelelő helyzetet várja. Október tizenöt megmutatta nekik, hogy ilyesmiről szó sincs. Hiszen ahhoz, hogy a fegyverszünetet bejelentő rádiószózatnak érvényt szerezzen, mozgósítania kellett volna a hadsereget, és fegyvert kellett volna adni a munkások kezébe. Egyiket sem tette. Mit is érdekeltte ezt a Habsburg-szárnyegedet a haza — neki csak arra volt szük-sége, a nyilvánvalóan elveszített háború után »igazolhassa«,

hogy ő semmiről sem tehet.

A becsületes hazafiak látták, nincs más út, csak az, amit a kommunisták mutatnak, fegyveres harcban szembefordulni a német és magyar fasisztákkal, segíteni a Vörös Hadseregnek, hogy minél hamarább kiűzze innen az országpusztítókat.

A felkelés katonai előkészítése rövid pár hét alatt megtörtént. Kidolgozták a tervet a német parancsnokság által megszállt épületek, szállodák lerohanására, a fontos középületek elfoglalására, az aláaknázott hidak, közművek megmentésére. A vezérkar Budapestet körzetekre osztotta és a kommunisták segítségével fel akarta fegyverezni a gyárak munkásait. A terv legfontosabb része az volt, hogy két helyen áttörök a németek védelmi vonalát és ezzel kaput nyitnak a Vörös Hadseregnek Budapestre. Ha ezek a tervek sikerülnek, akkor 1945-ben nem egy rombadőlt főváros életrekelésén kellett volna dolgoznunk.

**Bármennyire jók voltak** a tervek, bármennyire becsületes volt a szándék — a felkelés előkészítői nem ismerték eléggé a földalati munka szabályait és nem tudtak eléggé szoros kapcsolatba kerülni a néppel. Egy befurakodott áruló segítségével a fasisztáknak sikerült a felkelés egész vezérkarát lefogni.

A katonai fogházban kegyetlenül megkínózták a foglyokat. Ők azonban hallgattak. De nem hallgattak az ágyúk, egyre közelebb és közelebb dörögtek és nem hallgattak a város sem. A börtönben celláról cellára szállnak a hírek. A nyilasok városi-színházi nagygyűlését ellenállóik szétrobbantották, Csepel kiürítését megakadályozta a lakosság. Mindez reményt ébreszt a foglyokban. Talán sikerül megmenekülniök...

De a gyilkosok is érzik, hogy szorul a hurok... Sietnek... December hatodikán

már tárgyalják az »összeesküvők« ügyét. Nyolcadikán kihirdetik az ítéletet... Három halál... Kivégzik Kis Jánost, Nagy Jenőt és Tartsay Vilmost.

Hárman kidőlték a sorból és ha a nagyszabású terv nem is sikerülhetett, a harc tovább folyt. Levegőbe repültek a vasúti sínek Kelenföld és a Déli összekötő vasúti híd között, német autók robbantak fel az utakon, a nyilasoknak nem volt ajánlatos egyenként járni esténként az utcákon. Dolgozott a harc vezetője, a kommunista párt. Ezer veszély között decemberben is megjelent az illegális Szabad Nép. A címoldalon búcsúztatta a hős katonákat:

»Közel száz éve, hogy honvédtiszteket alkasztottak Magyarországon. Aradon történt, 1849-ben, hogy honvédtábornokokat állítottak bitó alá a véreskezű német Haynau parancsára. Akkor is az ország szabadságáról volt szó. De akkor a császári reakció maga végezte el ezt a hóhérmunkát, míg most a Gestapo bérencei, maguk a nyilasok... Bárhogy tobzódnak is a magyar vérben, nem tiporják el azt az ellenállási mozgalmat, amelyben a honvédtisztek oldalán ott harcol a magyar munkás, paraszt és polgár. Mert a bitó nem rettent meg egyiküket sem, ellenkezőleg, csak fokozza elszántságukat, hogy végleg leszámoljanak a hazaáruló hóhérokkal. És ez a leszámolás hamarosan elkövetkezik... Kis János és hős társainak nevét a magyar dolgozók milliói örökre szívükbe zárták.«

Tíz évvel ezelőtt jelentek meg ezek a sorok. Budapest és az ország legsötétebb decemberében. A hazaáruló hóhérokkal leszámoltunk, és amiközben azokról emlékezünk, akiket meggyilkoltak — örködünk, őrizzük a békét, mert nem akarunk még egy olyan decembert!

Hofman Éva